

מבט על, גיליון 393, 17 בדצמבר 2012

האם ישראל תמכור גז טבעי לסין?

עודד ערן

כמה סוגיות הקשורות לייצור גז טבעי במים הכלכליים הבלעדיים (EEZ) של ישראל, עדיין חסרות ניתוח מעמיק ואימוץ החלטות הולמות. לחלק מהסוגיות הללו יש השלכות אסטרטגיות כלכליות ופוליטיות, וחשוב שיישקלו ביסודיות, בייחוד לאור העובדה שהן מצויות בענף המחייב מדיניות ארוכת טווח ומסגרת עבודה חוזית עם טווחים של 15 שנים ויותר.

בחנית מדיניות הממשלה בנושא הגז הטבעי נדונה במסגרת ועדה בין-משרדית בראשות שאול צמח, מנכ"ל משרד האנרגיה והמים, אשר הגישה את המלצותיה לממשלה בקיץ 2012. חלק מההמלצות עסקו ביחס שבין הייצוא לצריכה בישראל. עם זאת, הן לא הציעו סדרי עדיפויות לשווקים החיצוניים (ובכל מקרה הן לא אומצו על ידי הממשלה).

יתר על כן, בוויכוח על סדר העדיפות של השווקים, גם אם היה המחיר שישלמו כל הקונים החיצוניים זהה, עדיין חשוב לשקול את ההיבטים הגיאואסטרטגיים. זאת יכולה לעשות בעיקר הממשלה עצמה, עם עזרה חלקית של יועצים מהמגזר הפרטי. לא ברור אם תהליך מעין זה אכן התקיים בממשלה, ולא ברור גם באיזו מידה הממשלה רשאית לבקש או להנחות את המגזר הפרטי לייצא ישירות לשווקים מסוימים. שוב, דברים אלה נאמרים מתוך הנחה שההכנסות נטו שיקבלו מפיקי הגז והממשלה בישראל משווקים פוטנציאליים שונים תהיינה שוות.

חברת וודסייד האוסטרלית מצד אחד, והשותפות שמרכיבה את החברה האמריקנית נובל אנרג'י בע"מ ואת החברות הישראליות דלק קידוחים בע"מ, אבנר בע"מ ורציו בע"מ מצד שני, הכריזו ב-3 בדצמבר על כך שהגיעו להסכם עקרוני. על פי הסכם זה, חברת וודסייד פטרוליום בע"מ תרכוש זכויות בשווי 30% בשדה הקידוח 'לוויתן', שמכיל לפי ההערכות 17 טריליון רגל מעוקב של גז טבעי בר-הפקה. החברות הוסיפו, כי בכוונתן לחתום על הסכם מלא עד תום פברואר 2013.¹

חברת וודסייד, על פי עדותה, תעסוק בגז טבעי מעבר לגז שיסופק לישראל ובהנזלה שלו. חברת נובל אנרג'י תמשיך להיות המפעיל של פרויקט הגז המיועד לישראל. חברת וודסייד הכריזה בנוסף שלוח הזמנים לתשלום עבור 30 האחוזים שתרכוש, יהיה תלוי בחקיקה הישראלית שתתיר יצוא של גז טבעי. אם ההסכם המלא של וודסייד ושותפותיה יגיע לכלל חתימה, הרי ששתי חברות זרות, וודסייד ונובל, יחזיקו ב-60% מהזכויות של שדה הגז לווייתן.

עיון באתר האינטרנט של וודסייד מגלה את הפעילות האינטנסיבית של החברה במזרח הרחוק, תוך התמקדות ביפן ובסין. מאז 2002 פועלת וודסייד אנרג'י ביחד עם חברות סיניות, בייחוד בתחום הנזלת הגז. ב-2006, וודסייד הייתה אחת השותפות שחתמו על הסכם לבניית מסוף להחזרת הגז הנוזלי למצב צבירה של גז (de-liquification) במחוז גוואנדונג. בטקס החניכה נכחו ראש ממשלת סין דאז, וון גיאבאו, וראש ממשלת אוסטרליה דאז, ג'ון הווארד. מאז 2007, סופק גז טבעי ממהחברה האוסטרלית NWSV (North West Shelf Venture), אשר וודסייד שותפה בה. ההסכם בין וודסייד אנרג'י בע"מ לבין החברה הסינית פטרו-צ'יינה בע"מ על מכירת LNG נחתם בספטמבר 2007, בנוכחות ג'ון הווארד וראש ממשלת סין הו ג'ינטאו.

חברת קידוח הנפט הסינית הלאומית CNOOC (Chinese National Offshore Oil Corporation Ltd.) שותפה גם היא בפרויקט האוסטרלי NWSV. ככזו, היא זכאית ל-5.3% מהעתודות והזכויות של NWSV האוסטרלי. כפי שצוין, וודסייד אנרג'י בע"מ היא שותפה שווה ומפעילה בקידוח זה. החברה הסינית CNOOC היא חברה עמיתה בקרב בעלי המניות של וודסייד.

לא סביר שכל המידע הזה לא היה ידוע לשותפים החדשים של וודסייד בשדה הגז לווייתן. נהפוך הוא. בהודעה שהוציאו לבורסת תל אביב, הם מזכירים את פעילותה של וודסייד במזרח הרחוק². לפיכך, ללא מעורבותה של ממשלת ישראל ומבלי שנושא זה יידון בה, נוצר פתח לכך שישראל תמכור לסין חלק מהכמות שבסופו של דבר תהיה זמינה לייצוא (בין 25 ל-50 אחוז, וייתכן שיותר מהכמות שהופקה), או אף את כולה.

וודסייד לא הייתה החברה היחידה שגילתה עניין בהשגת זכויות על קידוח לווייתן. על פי דיווחי העיתונות³, רוסיה דרך חברת 'גזפרום', החברה הצרפתית 'טוטאל' וכן חברת CNOOC עצמה הביעו עניין. לאור הדברים האלה, תוכל סין לצפות לכך שוודסייד תעניק לה עדיפות על חלקה בגז בקידוח לווייתן בעת קביעת עדיפויות השווקים, וזאת באמצעות חלקה בוודסייד דרך הבעלות על CNOOC, ושותפותה ביוזמות אחרות.

וכך ללא החלטה ממשלתית, ישראל עשויה למצוא עצמה מייצאת את הגז שלה לסין, על כל ההשלכות האסטרטגיות החשובות שיש לכך. המכירה עצמה אינה בהכרח בעייתית, מה שמטריד כאן הוא היעדר תהליך מסודר שבו נשקלים היתרונות והחסרונות של מכירת גז טבעי ללקוחות פוטנציאליים מסוימים. יש אפשרות שאם הצעד שלעיל יתממש, הוא עשוי למנוע הקמת שותפות, ולו דרך צד שלישי, עם מפיקים אזוריים אחרים, היה ויחליטו מצרים, הפלסטינים, לבנון, קפריסין ואולי גם סוריה, כל אחת לחוד או כולן ביחד, שאירופה היא השוק המועדף עליהן. תרחיש כזה שבו גם ישראל היתה שותפה, היה מאפשר למנף את יצוא הגז הישראלי לאירופה, כדי למנוע חרם כלכלי על ישראל, ולסייע בטווח הארוך לשדרג את קשריה הרשמיים של ישראל עם האיחוד האירופי. אמנם שיתוף פעולה עם יוזמות כלכליות מובילות באזור אינו יכול להוות תחליף לתהליך מדיני בין ישראל לשכנותיה, אך הוא בהחלט יכול לסייע לו.

מאידך, קישור ישראל לענק הכלכלה הסיני נושא יתרונות משלו, שעשויים לדחוק הצדה את אלה הצפויים מחוזה ארוך טווח מול האיחוד האירופי. כל ההיבטים הללו ראוי שייסקלו בקפידה בתהליך מסודר, בידי המשרדים וגופי הממשל הרלוונטיים בישראל.

¹ הכרזת ASX: וודסייד נכנסת לשותפות בגילוי הגז בחופי ישראל, 3 בדצמבר 2012

² אבנר בע"מ באתר הבורסה של תל-אביב, שתי ההכרזות היו ב-3 לדצמבר 2012.

³ דה-מורק, 5 לדצמבר, 2012, עמ' 28-29.